

56

HRVATSKI VOJNIK Br. 663 19. kolovoza 2022.

CRTICE IZ HRVATSKE POVIJESTI

Na području Like, uz staru Jozefinsku cestu koja povezuje Karlovac i Senj, nalazi se poznati hrvatski kulturno-povijesni spomenik. Riječ je o utvrdi koja je imala važnu ulogu u obrani Like od Osmanlija

STARI GRAD BRINJE

Brinje se prvi put spominje u pismima Bartola VII. Frankopana (umro nakon 1385.) mletačkom duždu Andrei Dandolo (oko 1307. – 1354.). Pretpostavlja se da je u tom ličkom mjestu već krajem XIV. st. postojala župna crkva i samostan augustinaca. Početkom XV. stoljeća Nikola IV. Frankopan (nakon 1352. – 1432.) na maloj uzvisini, praktički u centru današnjeg Brinja, gradi utvrđeni plemićki grad. U njemu su na proputovanjima odsjedali brojni plemići, a jednom prigodom 1412. ondje je boravio i sam kralj Žigmund Luksemburški (1368. – 1437.) s palatinom Nikolom II. Gorjanskim (druga pol. XIV. st. – 1433.). Prema grbu Gorjanskih i Frankopana u kapeli Sv. Trojstva jasno je da je do gradnje kapele i plemićke utvrde došlo nakon što su se brakom Nikole IV. Frankopana i Doroteje Gorjanske povezale dvije moćne obitelji tog vremena. Međutim, Frankopani su u drugoj polovini XV. stoljeća došli u sukob s hrvatsko-ugarskim kraljem Matijom Korvinom (1443. – 1490.) zbog čega im on oduzima brojne posjede, među kojima i Brinje. Sve do Korvi-

TEKST

Josip Buljan

FOTO

Tomislav Brandt

nove smrti njim su u sklopu Senjske kapetanije upravljali kraljevi kaštelani. Prestankom Korvinove vladavine, spretni Frankopani vraćaju Brinje pod svoju upravu.

SPALJENE ZIDINE

Nakon katastrofe kod Mohača i sve veće osmanlijske opasnosti, na molbu Vuka Frankopana (prije 1521. – 1546.), Brinje se 1528. ustupa vojnoj posadi tek okrunjenog novog kralja Ferdinanda I. (1503. – 1564.) iz dinastije Habsburgovaca. Osmanlije su napadali tako važnu utvrdu te je 1530. i spalili, ali nisu uspjeli okupirati područje. Fortifikacija je u kratkom roku obnovljena i 1536. postaje dijelom Senjske kapetanije i niza utvrda Vojne krajine. Arhitektura starog grada morala se mijenjati i prilagoditi vojnim potrebama pa je tako na ulazu u podgrade podignuta manja četverokutna kula, dok je cijelo područje oko uzvisine dodatno utvrđeno zidinama i polukulama. Kapela Sv. Trojstva također doživljava promjene – ulazi se pomiču sjevernije, a u zidovima se otvaraju puškarnice.

Brinje se 1550. spominje na popisu utvrda Senjske kapetanije, koji je sastavio senjski kapetan Ivan Lenković (umro 1569.). Iz opisa stanja u Brinju saznajemo da Lenković nije bio zadovoljan količinom i kvalitetom ratne opreme. Od teškog vatrenog oružja u dobrom je stanju zatekao svega sedam topova malog kalibra. Smatrao je da su za učinkovitu obranu potrebni topovi većeg kalibra te da općenito treba povećati količinu vatrenog oružja. Kao iskusan ratnik pisao je i da broj posade nije adekvatan veličini i važnosti utvrde te da ga je potrebno povećati.

Senjski kapetan Ivan Lenković opisao je 1550. godine stanje u Brinju i nije bio zadovoljan količinom i kvalitetom ratne opreme, kao ni brojnošću posade

Predlagao je i nadogradnju postojećeg bastiona s vanjskim zemljanim bedemom na južnoj strani zbog procjene da je riječ o najslabije zaštićenom dijelu utvrde. Zaključno, Lenković iznosi cjelokupnu financijsku konstrukciju potrebnu za nadogradnju utvrde, nabavu novog oružja i povećanje broja posade. Osim Lenkovićeve izvješća o stanju utvrde, poznato je i izvješće Povjerenstva kralja Ferdinanda iz 1563. godine. Kralj se preko svojih ljudi sam htio uvjeriti u obrambene mogućnosti i funkcionalnost pograničnih utvrda. Brinje mu je bilo iznimno bitno zbog obrane Gacke doline od prodora Osmanlija prema sjeveru. Utvrda je bila i ključna trgovačka postaja na cesti od Senja preko Modruša u unutrašnjost Hrvatske.

VOJNO I SAKRALNO

Izvješće kraljeva Povjerenstva bilo je vrlo slično Lenkovićevu. Navodi se potreba za povećanjem broja posade i boljom opremljenosti naoružanjem. Poseban se naglasak stavlja na potrebu izgradnje čardak-straže zbog čestih osmanlijskih upada u krajeve oko Brinje. Predloženo je da se u njoj smjenjuju vojnici iz Senja i naglašeno da bi, dođe li do pljačkaških pohoda, zaklon dobili nezaštićeni stanovnici kraja te putnici u prolazu.

Premda je utvrda Brinje imala prije svega vojnu funkciju, u njoj su se tijekom XVII. st. uređivali stambeni i sakralni objekti. Tako je u svetištu kapele Sv. Trojstva 1663. postavljen drveni, rezbareni i pozlaćeni oltar manirističkih stilskih obilježja u koji su ukomponirani kipovi Madona s Djetetom i Pietà.

Pogled na panoramu Brinje ističe utvrdu koja je zbog iznimne kulturno-povijesne vrijednosti te impresivnog izgleda prava turistička atrakcija i prepoznatljiv simbol mjesta

Kao i većina pograničnih utvrda, Brinje je prestankom osmanlijske opasnosti počelo gubiti na važnosti. Konačnim ukidanjem Vojne krajine u XIX. st. utvrda je potpuno napuštena i počinje propadati. U tom stoljeću u literaturi se prvi put spominje i drugo ime grada – Sokolac. Prvi konzervatorsko-restauratorski građevinski radovi počinju 1963., nakon što je potres uništio dobar dio kapele. Temeljiti radovi na obnovi počeli su 1984. i traju sve do danas, pod vodstvom Hrvatskog restauratorskog zavoda. Rekonstrukcija kapele završena je 2009., otvaranjem stalnog postava, dok je deset godina kasnije završena sanacija Frankopanske kule te konzervatorsko-restauratorski radovi na pokretnom inventaru kapele Sv. Trojstva.

Bez obzira na to što obnova još uvijek nije u potpunosti završena, utvrda Brinje zbog svoje iznimne kulturno-povijesne vrijednosti te impresivnog izgleda prava je turistička atrakcija i danas. Njezina veličina, prepoznatljiv oblik i položaj na vrhu brijega djeluju impresivno i kroz panoramski pogled s autoceste A1.